

Sygn. akt II Ca 900/14

POSTANOWIENIE

Dnia 13 marca 2015 r.

Sąd Okręgowy w Kielcach Wydział II Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: **SSO Monika Końska (spr.)**

Sędziowie: **SSO Sławomir Buras**

SSO Teresa Strojnowska

Protokolant: st. prot. sąd. Agnieszka Baran

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 13 marca 2015 r.

sprawy z wniosku R. S., Z. S., J. M., M. K. (1), A. D., M. S. (1) i G. S.

z udziałem B. S. (1), E. S. i I. S.

o dział spadku i zniesienie współwłasności

na skutek apelacji wnioskodawców od postanowienia Sądu Rejonowego w Kielcach

z dnia 24 maja 2014 r., sygn. akt VIII Ns 737/10

postanawia: zmienić zaskarżone postanowienie w punkcie II. 1 (drugim podpunkt pierwszy) w ten tylko sposób, że działkę nr (...)w miejsce W. S.przyznać na rzecz Z. S.w $\frac{1}{4}$ (jednej czwartej) części oraz na rzecz J. M., M. K. (1), A. D., R. S., M. S. (1), G. S.w udziałach po $\frac{3}{24}$ (trzy dwudzieste czwarte) dla każdego z nich, w punkcie II. 2 (drugim podpunkt drugi) w ten sposób, że w miejsce K. S.udział w wysokości $\frac{1}{2}$ (jednej drugiej) we współwłasności działek (...)przyznać na rzecz I. S.i E. S.po połowie, w punkcie IV. (czwartym) w całości

i zasądzić od Z. S.na rzecz B. S. (1)104 (sto cztery) złote, na rzecz I. S.i E. S.po 52 (pięćdziesiąt dwa) złote, od J. M.na rzecz B. S. (1)52 (pięćdziesiąt dwa) złote,

a na rzecz I. S.i E. S.po 26 (dwadzieścia sześć) złotych, od M. K. (1)na rzecz B. S. (1)52 (pięćdziesiąt dwa) złote, a na rzecz I. S.i E. S.po 26 (dwadzieścia sześć) złotych, od A. D.na rzecz B. S. (1)52 (pięćdziesiąt dwa) złote, a na rzecz I. S.i E. S.po 26 (dwadzieścia sześć) złotych, od R. S.na rzecz B. S. (1)52 (pięćdziesiąt dwa) złote, a na rzecz I. S.i E. S.po 26 (dwadzieścia sześć) złotych, od M. S. (1)na rzecz B. S. (1)52 (pięćdziesiąt dwa) złote, a na rzecz I. S.i E. S.po 26 (dwadzieścia sześć) złotych i od G. S.rzecz B. S. (1)52 (pięćdziesiąt dwa) złote, a na rzecz I. S.i E. S.po 26 (dwadzieścia sześć) złotych z ustawowymi odsetkami na wypadek uchybienia terminowi płatności oraz w punkcie V (piątym) w całości i nakazać ściągnąć na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Rejonowego w Kielcach) od Z. S.175,50 (sto siedemdziesiąt pięć $\frac{50}{100}$) złotych, od J. M., M. K. (1), A. D., R. S., M. S. (1), G. S.po 87,75 (osiemdziesiąt siedem $\frac{75}{100}$) złotych, od B. S. (1)334 (trzysta trzydzieści cztery) złotych, od I. S.i E. S.po 267 (dwieście sześćdziesiąt siedem) złotych tytułem kosztów sądowych; oddalić apelację i orzec, że wnioskodawcy i uczestnicy ponoszą koszty postępowania apelacyjnego związane ze swoim udziałem w sprawie.

Sygn. akt II Ca 900/12

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 24 maja 2012 r. Sąd Rejonowy w Kielcach ustalił, że w skład spadku po A. S. wchodzi nieruchomość położona w K., gm. D. o łącznej powierzchni 3,6200 ha, składająca się z działek nr (...) o pow. 0,7100 ha, nr (...) o pow. 1,5500 ha i nr (...) o pow. 1,3600 ha, objęta księgą wieczystą nr (...) Sądu Rejonowego w Kielcach (pkt I) oraz w drodze działu spadku i zniesienia współwłasności przyznał na rzecz W. S. prawo własności działki nr (...) (pkt II ppkt 1), na rzecz K. S. udział wynoszący 1/2 w prawie własności działki o nr (...) i działki o nr (...) (pkt II ppkt 2) i na rzecz B. S. (1) udział wynoszący 1/2 w prawie własności działki o nr (...) i działki nr (...) (pkt II ppkt 3); ustalił wartość działu spadku i zniesienia współwłasności na kwotę 57.330 zł (pkt III); zasądził od W. S. na rzecz K. S. i B. S. (1) kwoty po 416 zł tytułem dopłaty (pkt IV) oraz orzekł o nieuiszczonych kosztach sądowych i kosztach postępowania (pkt V i VI).

Sąd Rejonowy ustalił, że A. S. była właścicielem nieruchomości rolnej stanowiącej grunty orne, użytki rolne zabudowane, łąki trwałe i rowy, położonej w K., gmina D., o łącznej powierzchni 3,6200 ha składającej się z działek nr (...)

Postanowieniem z dnia 15 lutego 2008 roku sygn. akt VII Ns 38/08 Sąd Rejonowy w Kielcach stwierdził, że spadek po A. S. zmarłej dnia 4 kwietnia 1980 r. na podstawie ustawy nabyły dzieci: M. K. (2) z domu S., I. N. z domu S., J. S. (1), W. S. oraz K. S. z domu S. po 1/5 części każde z nich oraz stwierdził, że spadkobiercy ci dziedziczą wchodzące w skład spadku po A. S. gospodarstwo rolne po 1/5 części każdy z nich.

Postanowieniem z dnia 18 grudnia 2007 roku sygn. akt VII Ns 1127/07 Sąd Rejonowy w Kielcach stwierdził, że spadek po J. S. (1) zmarłej 5 września 2005 r. na podstawie ustawy nabyli: córka B. S. (1) i syn J. S. (2) po 1/2 części każdy z nich.

W dniu 31 marca 2011 r. pomiędzy J. S. (2) jako darczyńcą oraz B. S. (1) została zawarta umowa darowizny na podstawie której J. S. (2) podarował B. S. (2) udział 3/30 części w prawie własności nieruchomości rolnej oznaczonej jako działki ewidencyjne nr (...). Aktualnie w dziale II księgi wieczystej (...) jako właściciele spadkowej nieruchomości rolnej ujawnieni są B. S. (1) w 6/30, K. S. w 6/30, W. S. w 18/30 części.

Wchodzące w skład nieruchomości rolnej działki nr (...) położone są przy drodze asfaltowej i zgodnie ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego dla gminy D. ich teren przeznaczony jest pod produkcję rolną z możliwością zabudowy zagrodowej na głębokość około 70 m. Działka nr (...) jest zabudowana jednokondygnacyjnym budynkiem mieszkalno-inwentarskim, wiatą na narzędzia rolnicze i szopą gospodarczą. Na powierzchni około 1,2 ha obsiana jest pszenżytem. Działka nr (...) jest niezabudowana i w całości obsiana pszenżytem. Tylko te działki uczestniczą w produkcji rolnej. Działka nr (...) również położona jest przy szosie i choć stanowi teren przeznaczony pod produkcję rolną od szeregu lat jest odlogowana i w strukturze użytków rolnych ma znikome znaczenie.

Cała nieruchomość spadkowa znajduje się w wyłącznym posiadaniu W. S., który zamieszkuje na działce nr (...) i na działce tej oraz działce nr (...) przy pomocy pełnoletnich synów R. S. i M. S. (1) prowadzi produkcję rolną w postaci uprawy pszenżyta. Od czasu śmierci A. S. tj. 4 kwietnia 1980 r. do chwili obecnej K. S. i B. S. (1) nie brały udziału w prowadzeniu gospodarstwa rolnego stanowiącego działki nr (...)

W oparciu o opinię biegłego M. S. (2) Sąd ustalił, że wartość nieruchomości rolnej według stanu na dzień otwarcia spadku a cen obecnych wynosi 57.330 zł, w tym działki nr (...) - 35.230 zł, działki nr (...) - 7.580 zł a działki nr (...) - 14.520 zł.

W tym stanie faktycznym Sąd Rejonowy dokonał działu spadku i zniesienia współwłasności w oparciu o art. 1035 k.c. w zw. z art. 212§1 k.c., art. 213 k.c., art. 241 k.c., art. 619 k.p.c. art. 623 k.p.c. Sąd kierując się opinią biegłego zakresu rolnictwa i szacowania nieruchomości W. D. przyjął, że dokonanie fizycznego podziału nieruchomości rolnej zgodnie z wnioskiem uczestniczek nie wpłynie na obniżenie zdolności produkcyjnej ani wartości tej nieruchomości i nie sprzeciwia się zasadom prawidłowej gospodarki rolnej. Dokonując zniesienia współwłasności Sąd uwzględnił okoliczność, iż wnioskodawca od ponad 30 lat zamieszkiwał nieprzerwanie na nieruchomości stanowiącej działkę

o numerze (...) oraz że z uwagi na swoją sytuację majątkową nie ma możliwości zgromadzenia wystarczających środków finansowych celem dokonania spłaty uczestniczek. Ponieważ przyznane na własność W. S., B. S. (1) i K. S. nieruchomości nie odpowiadały wartości udziałów Sąd Rejonowy zasądził od W. S. na rzecz K. S. i B. S. (1) kwoty po 416 zł tytułem dopłaty. O kosztach postępowania i nieuiszczonych kosztach sądowych Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 520 § 1 k.p.c. w zw. z art. 113 ust. 1 ustawy o z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Apelację od tego postanowienia wniósł wnioskodawca zaskarżając je w całości. Zarzucił:

- naruszenie prawa procesowego tj. obrazę art. 233 § 1 k.p.c. oraz art. 328 § 2 k.p.c. poprzez przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów oraz brak dostatecznego wskazania w uzasadnieniu postanowienia ustalonych faktów i dowodów dających podstawę do dokonania przez Sąd Rejonowy działu spadku i zniesienia współwłasności, co jest sprzeczne ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem rzeczy,

- naruszenie prawa materialnego, tj. obrazę art. 211 k.c. poprzez przyjęcie, że podział współwłasności jakiego dokonał Sąd Rejonowy nie jest sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem rzeczy oraz, że nie pociąga za sobą istotnej zmiany rzeczy i znacznego zmniejsza jej wartości.

W oparciu o powyższe zarzuty domagał się zmiany zaskarżonego postanowienia i orzeczenia zgodnie z żądaniem wniosku oraz zasądzenia od uczestników kosztów postępowania, z uwzględnieniem kosztów postępowania odwoławczego, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych, ewentualnie uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania przy uwzględnieniu kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie, aczkolwiek doprowadziła do zmiany zaskarżonego postanowienia.

W toku postępowania apelacyjnego zmarła bowiem uczestniczka K. S. oraz wnioskodawca W. S.. Na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Kielcach z dnia 16 grudnia 2014 r. w sprawie VIII Ns 1094/14 spadkobiercami zmarłej uczestniczki K. S. są dzieci I. S. oraz E. S., którzy nabyli spadek po 1/2 części. Z kolei spadek po W. S. na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w Kielcach z dnia 22 sierpnia 2013 r. w sprawie VII Ns 583/13 nabyli: żona Z. S. w 1/4 części oraz dzieci J. M., M. K. (1), A. D., R. S., M. S. (1) oraz G. S. po 3/24 części każdy z nich. Spadkobiercy W. S. wstąpili do sprawy w charakterze wnioskodawców i poparli apelację W. S., z tym, że R. S. oraz M. S. (1) w piśmie procesowym z dnia 3 grudnia 2014 r. zmodyfikowali żądanie apelacji, domagając się przyznania na własność tylko działek nr (...)

Sąd Okręgowy z uwagi na zaistniałe w sprawie następstwo procesowe po wnioskodawcy oraz uczestniczkę K. S. na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. zmienił zaskarżone postanowienie w punkcie II (drugim) pkt pierwszym w ten sposób, że działkę nr (...) w miejsce W. S. przyznał na rzecz Z. S. w 1/4 części oraz na rzecz J. M., M. K. (1), A. D., R. S., M. S. (1), G. S. w udziałach po 3/24 dla każdego z nich oraz w punkcie II pkt drugim w ten sposób, że w miejsce K. S. udział w wysokości 1/2 we współwłasności działek nr (...) przyznał na rzecz I. S. i E. S. po połowie.

Zmiana objęła również zawarte w punkcie III (trzecim) zaskarżonego postanowienia rozstrzygnięcie o dopłacie, którą Sąd Okręgowy obciążył wnioskodawców w stosunku do udziałów w spadku po zmarłym W. S.. Sąd Okręgowy nakazał zasądzić od Z. S. na rzecz B. S. (1) kwotę 104 zł (1/4 z 416 zł) a na rzecz I. S. i E. S. kwoty po 52 złote, oraz od J. M., M. K. (1), A. D., R. S., M. S. (1), G. S. na rzecz B. S. (1) kwoty po 52 zł (3/24 z 416 zł) oraz kwoty po 26 zł na rzecz spadkobierców K. S.: I. S. i E. S..

Zmianie przez Sąd Okręgowy podlegało również zawarte w punkcie IV (czwartym) zaskarżonego postanowienia rozstrzygnięcie o nieuiszczonych kosztach sądowych. Sąd Okręgowy na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zw. z art. 520 § 1 k.p.c. nakazał ściągnąć na rzecz Skarbu Państwu od Z. S. kwotę

175,50 zł (1/4 z 702 zł) oraz od J. M., M. K. (1), A. D., R. S., M. S. (1), G. S. kwoty po 87,75 zł (3/24 z 702 zł), od B. S. (1) kwotę 334 zł, od I. S. i E. S. kwoty po 267 zł (1/2 z 534 zł).

Zarzuty zawarte w apelacji są niezasadne.

Sąd Okręgowy podziela ustalenia faktyczne poczynione w przedmiotowej sprawie przez Sąd Rejonowy, gdyż znajdują pełne odzwierciedlenie w materiale dowodowym zebranym w sprawie, ocenionym przez ten Sąd zgodnie z regułami wynikającymi z art.233 k.p.c. Z ustaleń tych Sąd Rejonowy wywiódł zasadne wnioski prawne, a sposób rozumowania prowadzący do tych wniosków zaprezentował w uzasadnieniu, które spełnia wymogi określone w art.328 § 2 k.p.c.

Zarzut naruszenia przez Sąd Rejonowy art.328 §2 k.p.c. w zw. z art.233 k.p.c. jest chybiony, bowiem uzasadnienie zaskarżonego postanowienia poddaje się kontroli instancyjnej. Wbrew twierdzeniom skarżących Sąd Rejonowy w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia wskazał na przepisy prawa stanowiące podstawę prawną rozstrzygnięcia, powołał dowody, które legły u podstaw dokonanych ustaleń (m.in. opinie obu biegłych sądowych) jak również wyjaśnił motywy zniesienia współwłasności nieruchomości rolnej w sposób zaprezentowany w zaskarżonym postanowieniu. Wskazać należy, że skuteczne postawienie zarzutu naruszenia art.233 k.p.c. wymaga wykazania, że sąd uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego, tylko to bowiem może być przeciwstawione uprawnieniu sądu do dokonywania swobodnej oceny dowodów. Skarżący podnosząc zarzut z art. 233 § 1 k.p.c. powinni wskazać jakie kryteria oceny Sąd naruszył przy ocenie konkretnych dowodów uznając ich wiarygodność lub odmawiając im takiego charakteru (tak np. SN w postanowieniu z dnia 23 stycznia 2001 r., IV CKN 970/00, Lex nr 52753). Skarżący w ramach uzasadnienia tego zarzutu nie wskazali na konkretne dowody, z których oceną się nie zgadzają, a jedynie kwestionowali sposób zniesienia współwłasności nieruchomości rolnej poprzez jej podział, co nie dotyczy się kwestii oceny dowodów i nie może prowadzić do jej podważenia.

Nie jest również zasadny zarzut naruszenia przez Sąd Rejonowy przepisu art.211 k.c. w ramach którego skarżący kwestionują podział nieruchomości rolnej jako sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem rzeczy i zasadami prawidłowej gospodarki rolnej.

Zarówno w orzecznictwie, jak i w doktrynie zgodnie przyjmuje się, że podstawowym sposobem zniesienia współwłasności, w tym zniesienia współwłasności gospodarstwa rolnego, preferowanym przez ustawodawcę jest podział fizyczny rzeczy wspólnej, jako najbardziej sprawiedliwy i pożądany. Dlatego też, jeżeli zniesienie współwłasności następuje z mocy orzeczenia sądu, sąd przede wszystkim bierze pod uwagę właśnie ten sposób wyjścia ze współwłasności, chyba że współwłaściciele żądają zgodnie przyznania rzeczy wspólnej jednemu z nich w zamian za spłaty albo sprzedaży stosownie do przepisów Kodeksu postępowania cywilnego (por.: postanowienie SN z dnia 6 lutego 2008 roku, II CSK 467/07, publ. LEX nr 523605; postanowienie SN z dnia 5 lutego 2010 roku, III CSK 195/09, publ. LEX nr 585823; postanowienie SN z dnia 19 stycznia 2001 roku, V CKN 1436/00, publ. LEX nr 52398). Jednocześnie nieuprawnione jest – o co wnosili skarżący – uwzględnienie wniosku jednego tylko ze współwłaścicieli o przyznanie jemu rzeczy wspólnej, w sytuacji braku konsensusu w tej kwestii pomiędzy uczestnikami (por. postanowienie SN z dnia 2 kwietnia 2014 roku, IV CSK 431/13, publ. LEX nr 1475181).

Jak zaznaczono powyżej fizyczny (naturalny) podział rzeczy, który jest podstawowym sposobem zniesienia współwłasności w przypadku gospodarstwa rolnego doznaje ograniczeń jedynie w sytuacji, gdy byłby on sprzeczny z zasadami prawidłowej gospodarki rolnej, o czym stanowi art. 213 k.c. Z przeprowadzonego w toku postępowania pierwszoinstancyjnego dowodu z opinii biegłego z zakresu rolnictwa i szacowania nieruchomości W. D. (2), uzupełnionej podczas przesłuchania na rozprawie w dniu 19 kwietnia 2011 r. w sposób niebudzący wątpliwości wynika, iż fizyczny podział nieruchomości spadkowej na trzy działki jest możliwy, gdyż na chwilę obecną nie tworzą gospodarstwa rolnego, ich produkcyjność jest mała, stanowią działki o niskiej klasie bonitacyjnej (IV b i V). Biegły wskazał, że podział nie wpłynie na ich dochodowość, która jest niska nawet gdyby gospodarstwo było uprawiane w całości oraz na wartość, gdyż gospodarstwo nie przedstawia większej wartości niż suma poszczególnych działek. Wnioski płynące z przedmiotowej opinii Sąd Okręgowy również podziela w całości, zaś sama apelacja nie neguje tej opinii a jedynie wskazuje na okoliczności, które zdaniem skarżących sprzeciwiają się podziałowi,

a mianowicie, że jedynie poprzednik prawny wnioskodawców zamieszkiwał na nieruchomości, zajmował się nią i czynił na niej nakłady, oraz, że podział nieruchomości obniży poziom życia rodziny (k. 224). Te okoliczności jednak nie mogą przemawiać przeciwko fizycznemu podziałowi nieruchomości, który wyłącza jedynie stwierdzenie zaistnienia przesłanek wymienionych w sposób wyczerpujący w regulacji art. 211 k.c. oraz art. 213 k.c. Dodać należy, że nieruchomość stanowiąca działki nr (...)i tak nie była w całości użytkowana rolniczo. Działka nr(...)od wielu lat leżała odłogiem, zaś produkcja rolna na działce nr(...)ograniczała się jedynie do uprawy pszenżyta. Poprzednik prawny wnioskodawców poza uprawą pszenżyta nie wykorzystywał działek do innej produkcji roślinnej, czy też produkcji zwierzęcej. Nie można zatem uznać, by tworzyły zorganizowaną całość gospodarczą (gospodarstwo rolne).

Sąd Okręgowy zauważa, że działka, która przyznana w wyniku działu spadku przypadła wnioskodawcom jest działką największą obszarowo (1,5500 ha), stanowiącą siedlisko, która sama może stanowić gospodarstwo rolne.

Wobec niezastnienia przesłanek przemawiających przeciwko fizycznemu podziałowi nieruchomości objętej wnioskiem o dział spadku i zniesienie współwłasności Sąd Okręgowy apelację jako niezasadną oddalił na podstawie art.385 k.p.c. w zw. z art.13 §2 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art.520 §1 k.p.c., mając na uwadze, iż w tzw. sprawach działowych nie ma sprzeczności interesów między współwłaścicielami, czy spadkobiercami, niezależnie od tego, jaki podział proponują i jakie wnioski składają (por. m.in. wyrok SN z dnia 25 sierpnia 2011 roku, II CZ 55/11, publ. LEX nr 452011).

SSO Sł. Buras SSO M. Kośka SSO T. Strojnowska